

Složene sekvene mogu da sadže i komplikovaniji motivski rad. Dvojni model iz primera 113a u čita glasa ima samočitljiv motiv u inverziji, ali se i u okviru svake polovine modela javila imitacija. Složene sekvene iz primera 113b imaju dvojni model sa unakrsnom transpozicijom.

Primer 113

U motivskim i dvotaktnim sekvenama može da bude sprovedena unakrsna transpozicija glasova razmena motiva među glasovima u svakoj sledećoj kariki. Tako se umesto doslednog sekvenčnog ponavljanja dobija imitacija, a to može da se ostvari ukoliko je u modelu primjenjen obratni kontrapunkt u oktavi.

Primer 110

Iz Dvoglasne invencije d-mol

Složene sekvene su one čiji model sadži imitaciju: prva i druga polovina modela imaju isti motivski sadržaj, samo sa razmjenjenim mestom glasova, u okviru kvintno-kvartriog odnosa harmoničkih funkcija. Ove sekvene su po pravilu dvotakne, a njihov model, tzv. *dvojni model*, u celini se transponuje. Podrazumeva se primena obratnjog kontrapunkta.

Primer 111

Iz Dvoglasne invencije c-mol

Dvojnim modelom treba smatrati onaj u kome se isti motiv u drugom delu ponavlja u istom glasu, ali na novoj harmoničkoj osnovi (za kvintu više ili kvintu niže), kao da isti glas sprovodi "samoiniciju"; Prateći kontrapunkt (*korespondenti motivi*) u samoiniciji može da bude neto izmenjen, ili da se pojavi u inverziji.

Primer 112

Iz Dvoglasne invencije h-mol

a) Iz Dvoglasne invencije G-dur

U svim navedenim vrstama sekvenci može da dođe do izvesnih odstupanja od dosledne transpozicije modela, pa tako nastave slobodna sekvenca. Ova odstupanja sastoe se u tome što jedan glas ima slobodnu metodisku liniju (pr. 114a) ili varira svoj motiv (pr. 114b), a uz to je moguća i promena intervala u sekvenčnoj transpoziciji motivu drugog glasa, koji je ponekad takođe manje variran (pr. 114c).

Primer 114

a) Iz Dvoglasne invencije g-mol

b) Iz Dvoglasne invencije e-mol

c) Iz Dvoglasne invencije e-mol

Dogada se da početak sekvence, zbog skladnog nadovezivanja glasova na prethodni tok, ne odgovara u potpunosti njenim doljnim karakterima. Tada se pravi oblik modela održava tek u prvoj transpoziciji, a na početku se nalazi tzv. *ložni model* (vidi i pr. 110).

Primer 115

Iz Francuske svite E-dur (Gigue)

cis: s D H: II D T (DS) S (II)

Registarski prelom u okviru sekvenčnih karika, kao ni lažni model, ne treba poštovati sa oskrupljnjem, ali se rima u slobodnoj sekvenci (u pr. 109 uporedi motiv donje glase u t. 1 i 4, kao i motiv gornje glase u t. 2 i 5) silazna terca postala je uzalazna seksta radi pogodnijeg registrira.

Trajanje, uloga i harmonski sadržaj sekvence

Figurativne sekvence se nalaze u melodiskom razvijanju kontrapunktskih linija. Motivske, dvotaktnе i složene sekvence koriste se za povezivanje delova polifonijskog oblike u kojima se nalazi tema i za razradu tematskog materijala. U harmonskoj osnovi sekvenci najčešće se nalaze dva kvintno srodnina akorda u prividno-dominantnom odnosu (rete prividno-subdominantnom), ali ima sekvenci i sa tercno srodnim i susednim akordima u modelu, kao i modela zasnovanih na 3-4 harmonije, ili samo jednoj. Sekvence u polifonim oblicima su najčešće modulirajuće.

Sekvenca čiji je model kratak može da sadrži veći broj karika, dok je za dvotaktne modele (kao i za druge) tipično da se transponuju dva puta. Najčešće, sekvenčni model u drugoj transpoziciji nije zakočen do kraja, tako da ukupno trajanje sekvence obuhvata dve i po karike. Na ovo se nadovezuje slobodan kontrapunktski tok, ili nova sekvenca. Pretranziranje jedne sekvence u drugu vilo tetuo se odvija tako što skraćeni motivi pre sekvence postaju model za drugu, čime se postiže gradnja. Sice se i nadovezivanje sekvenci u vrstu (posle složene ili dvotaktne — motivska ili slobodna sekvenca, i sl.). Slobodan kontrapunktski tok koje se nadovezuju na sekvencu takođe proizilazi iz njenih motivova.

Primer 116

Iz Dvoglasne invencije E-dur

(3) E: T VI= D T S II VII D

T II D T II D T

Sekundno-glasne sekvence

Najprostranjeniji vid sekvence u baroknoj muzici je sekundno-glasna sekvenca prividno dominantnih odnosa. Njen model se zasniva na harmonskoj vezu dva kvintno srodnina akorda, od kojih je prvi za kvintu viši (kvartu niži) od drugog, a prema shemi: I—IV, VII—III, VI—II, V—I, IV—VII—VI, II—V.

Sekvenca je, naravno, kraka od ove forme i u većini slučajeva modulirajuća. Prividno dominantni odnos ne javlja se samo unutar svake karike, već i u njihovom spoju (vidi pr. 105, 108, 110, 111, 112, 113, 114b, 116 — pr. 1—4).

Sekvenca najčešće počinje I ili V stupnjem, ali može da počne i ostalim ležljivim stupnjevima. Oba akorda jedne karike mogu da budu trozvuci, ili je jedan tetvorozvuk, a ponекад i oba. U molu, u vezi VII—III javila se prirodni mol, pa se tada čuje paralelni dur (V—I); ukoliko ovakva sekvenca ne vodi do novog tonaliteta, po prestanku ili pri kraju sekvenčnog toka pojaviće se durka dominanta polaznog mola (pr. 117a). I melodiski mol može da nastupi u sekvenci, ako to zahtevaju linije glasova (pr. 117c).

Osnovni harmonski sadržaj ovih sekvenci može da bude proširen dodavanjem nizog tercnih srodnika prvom, skoru (pr. 117b), dodavanjem, nizog tercnih srodnika drugom, skoru (pr. 117c), ili dodavanjem ovih harmonija iza oba osnovna akorda sekvence (pr. 117d). O „akordima“ se ovde govorи kao o latentnim harmonijama koji su posledica melodiskog kretanja glasova.

Primer 117

a) Iz Dvoglasne invencije a-mol

e: I (VI) IV VII° (V^o) III° VI (IV) II VII (II) VII

b) Iz Dvoglasne invencije f-mol

A: VI II (VII) V I (DS) VII IV VII f: II VII

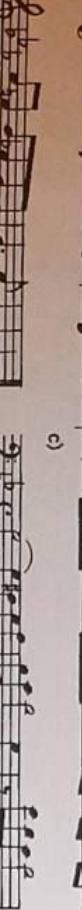
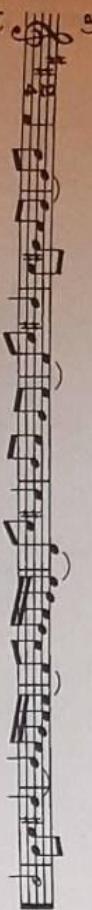
c) DTK II, iz Preludijuma d-mol

B: I= d: VI (VI) II (VII) V (III)

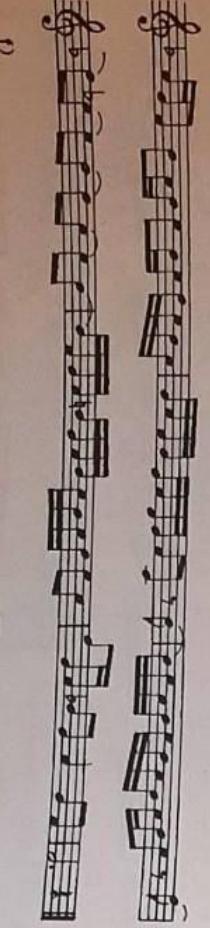
5. Kako se upotrebljavaju ulazne zadifice — u formen donjem glasu?
 6. Sla jedinu sazreavaju zadifice u dvoglasnom stavu?
 7. Sla znak o skrincama u dvoglasu?
 8. Kako se kombinuju razlike vrsta vankardskih tonova u dvoglasnom stavu?
 9. Kako se javlja enklamacija?
 10. Sla znak o primeni pedala u baroknim objicima, posebno u politonom dvoglasu?

ZADACI

1. Na date melodije izradi kontrapunkt:

d)

3. Napisati malu dvoglasnu kompoziciju u stilu baroknog menueta ili arilje. Utor za formalno rešenje i tonalni plan potražiti u Malim kompozicijama ili odgovarajućim slavovima Francuskih Engleskih svita J.S. Bacha.

DVOSTRUKI KONTRAPUNKT

Dvostrukim kontrapunktom naziva se dvoglas u kome glasovi mogu da zamene mesta — donji da postane gornji, i obratno — a da pri tome odnos konsonanci i disonanci ostane ispravan. U troglasnoj trostrukci, a u četvoroglasu — četvorostruki kontrapunkt; ovaj, kao i petostruki kontrapunkt u petoglasnom stavu, znatno se rede javlja. Termin označavaju broj glasova koji međusobno razmenjuju mesta, tako da i u troglasnom stavu može da se nadje dvostruki, a u četvoroglasnom — trostruki kontrapunkt; treći, odnosno četvrti glas tada ne učestruje u razmeni mesta. Upotrebjavaju se i osmsti termin obrazni kontrapunkt.

Teoristički interval za koji se gornji glas transponuje naniže, odnosno donji naviše, može da bude bilo koji. Međutim, da bi obratni kontrapunkti zadao logičan harmonski smisao, u praksi se dvostruki kontrapunkti javlja u oktavi, decimi i duodecimi, dok višestruki može da se javi samo u oktavi.

Dvostruki kontrapunkt u oktavi

Kada glasovi menjaju mesta u oktavi, nastaju obrtaji osnovnih intervala: prima postaje oktava, sekunda — septima, terca — seksta, kvarta — kvinta. I obratno. Predstavljemo to jednostavnom tabelom:

1	2	3	4
8	7	6	5

Primeričemo da se u oktavnom obrtaju podudaraju, po vrsti, savršene konsonance 1 i 8, disonance 2 i 7, i nesavršene konsonance 3 i 6. To znači da ovi intervali, pravilno upotrebljeni, daju odgovarajuću prilagodljivost i u obrtaju (pr. 71a—aj). Međutim, čista kvarta — disonanca — daje u obrtaju čistu kvintu — konsonancu.

nancu. Zbog toga je neophodno da se čista kvinta (tetra-harmonična) može da se upotrebii na nešto drugo, delo taktka, kao prolaznica i skretnica, a na relativno naglašenom i naglašenom delu taktka — u posljednjem delu taktka, kao tesačka prolaznica (odn. neprispomenuta zadržica). Nastajeće je to silazni niz tonova u donjem glasu, pa se pokret 5-6, prebačen u gornji, prevara u pokret 4-3 (pr. 71b—bi). U donjem glasu se može upotrebiti i pripremljena zadržica kvinte pred sekstom (pr. 71c—ci), eventualno i slobodna zadržica, uvedena skokom (pr. 71d—di).

Primer 71

Kao akordski ton, kvinta može da bude pripremljena i u gornjem glasu, što zahteva niz 5-4-3 (u obratju će biti: 4-5-6), ili akordsko razlaganje (pr. 72a—bi). Interval kvinte (odn. kvarte) medju akordskim tonovima može da bude slobodno upotrebijen samo iz jasno predstavljene funkcije (pr. 72c—ci).

Primer 72

Od napred iznetog treba izuzeti umanjenju kvintu koja, kao i njen obrat — prekomerna kvarta — slobodno zastupa odgovarajući akord na jakim delovima taktka. Paraleline čiste kvarte ne smiju da se pojave, — kako u obratju ne bi nastale paralele čiste kvinte (pr. 73a—ai). Iza čiste kvarte može da sledi prekomerna — u obratju je to srednje čiste i umanjenje kvinte (pr. 73b—bi).

Primer 73

Prikolic razmenete mesta, jedan glas menja registar (donji se prebacuje za oktavu više ili gornji za oktavu niže), ali neretko registar menjaju oba glasa; istovremeno se premetaju donji za oktavu više i gornji za oktavu niže (pr. 72a—ai, b—bi). Takođe, se jedan glas može prenesti za dve oktave iznad ili ispod drugog. Pomoću ovih postupaka izbegava se ukrštanje glasova, do kojeg bi razmak glasova bio dovoljno veliki da ne mogu da se uobičajte. Dvostruko oktaveno premetavanje omogućava i upotrebu zadržice 9—8 u gornjem glasu, pod uslovom da je nona uvedena iz većeg intervala, a oktava produžava postupno kretanje nanize (pr. 74a—ai). Donji glas ne mora da sačeka razređenje none u oktavi — dobro je da se kreće suprotno, do sekste; tako će se u obratju, u donjem glasu, izbegti zadržica 7—8 (pr. 74b—bi).

Primer 74

Dvostruki kontrapunkti u decimi i duodecimi

Transponovanje jednog od dva glasa za decimu navise ili nanize u obratju sledeća intervala: prima postav decima, sekunda — nona, terca — oktava, kvarta — septima, kunta — seksta, obrana: Sesteta, pukazano.

1	2	3	4	5
10	9	8	7	6

Dissonance ostali (isključivo disonancije, dok se savršene konsonance prevara u rezervante, i obratno. To znati da se u decimom obratnom kontrapunktu ne smje upotrebiti konsonance u paralelnom decimom (decimom) intervalu, kako prouzrokuju nepoteoline skrivene kvinte i oktave prema tome, u ovoj vrsti dvostrukog kontrapunkta slobodno mogu da se upotrebite samo suprotne / brodno kretaju konsonance, uz povremenu upotrebu disonantnih zadržica i delno prolaznic.) Prilikom upotrebe disonantnih zadržica treba biti obzir: 4 pred 3 u gornjem glasu postoji 7 pred 8 u donjem, te je neophodno više tonova u sličnom nizu (pr. 75a—ai); 9 pred 10 u donjem glasu postoji 2 pred 1 u gornjem, pa se mora upotrebiti samo ono da glas prilikom obrata menja registar, oda da se 2—1 prevrati u 9—8 (pr. 75b—bi). Kad zadržice 9—8 u gornjem glasu, ako da glas prilikom obrata menja registar, pa je dobro da se ovo prevredi kod zadržice 7—6. Kod zadržice 4 pred 5 (pr. 75d—di), zadržica 2 pred 3 u donjem glasu — 9 pred 8 u gornjem (pr. 75e—ei). Ni jedne ni druge u upotrebi u izuzetopronim nizu, jer da se u obratju obravnavaju rukavice kvinte, odnosno harmonične oktave. Ukoliko se ne smiju nema zadržica pokrene istovremeno sa njenim razrešenjem, navedene zadržice se mogu upotrebili i uzastopno (pr. 75f—fi).

Primer 75

Napomena — U drugom delu taktka primer 75a—bi, dati je i redi slučaj primene istosmernog krejanja kod dvostrukog kontrapunkta u decimi — u okviru iste harmonije, te skrivene kvinte u primeru 75a, na smrta.

Transpozicija u decimom obratku ostvaruje se na više načina: (1) gornji glas sa transponovanjem za decimnu nanicu (pr. 75a—ai), ili donji za decimnu navise (pr. 75e—ei); (2) gornji glas sa transponovanjem sa premetanjem donleg glasa za oktavu navise (pr. 75g—gi), ili donji glas za tercu navise (istovremeno sa premetanjem gornjeg glasa za oktavu nanize (pr. 75d—di, 1—1); (3) istovremeno sa transponovanjem jedan glas za decimnu a drugi za oktavu u suprotnom smrdu (pr. 75b—bi, c—ci); (4) poslednji način je neopraktičan, kada je nedovoljni razmak glasova u problemnom drugačaju vedi od decime, ili je obim melodije lednjog glasa veći od dečine — da bi se izbeglo ukrštanje glasova. Harmonika osnova originalnog drugog glasa ne može da potpišu nov tonalitet, hromatske promene poštedljivim tonovima, a može da se projavi i nov tonalitet.

Primer 76

Dvostruki kontrapunkt u decimama može, na jednostavan način, da se pretvori u troglas: originalnom decoglasu dodate se decimna transpozicija lednjeg gasta — donjeg navise (pr. 77a) ili gornjeg nanize (pr. 77b). Ovako dodjeljenim trogazu dva spoljnja glasa kreću se u paralelnim decimama.

Primer 77